УДК: 330.322.014 (477)
Чумак О.В.[1], Паладі А.А.[2]
[1] канд. філософ. н., доц. НУ «Запорізька політехніка»
[2]студ. НУ «Запорізька політехніка»

ОСНОВНІ ІНСТРУМЕНТИ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ НАЦІОНАЛЬНИХ ВИРОБНИЦТВ У ПІСЛЯВОЄННИЙ ПЕРІОД

Розвиток національної економіки в умовах воєнного часу потребує чіткої державної стратегії, де успіх залежить від злагодженості і системності державної інноваційної економічної політики та її націленості на конкретні показники якісних змін.

Війна показала, що наші інноваційно-активні підприємства, що фінансуються переважно за рахунок власного капіталу, перебувають в нерівних умовах ведення бізнесу, порівняно з колегами тих же сусідніх країн. Ця нерівність створюється перевагою в інструментах і механізмах стимулювання сучасного виробничого розвитку в розвинених країнах, які з їхньою допомогою залучають прямі інвестиції в інноваційний сектор економіки та найдохідніші ланцюжки створення доданої вартості.

На сьогодні в Україні необхідно змінити і застосовувати інший підхід до економічного розвитку країни, який має полягати у послідовному стимулюванні інноваційного підприємництва у виробничій діяльності. Змістом державної інноваційної політики має стати підтримка, зокрема фінансова, підприємців, які ризикнуть модернізувати чи збудувати в Україні нові заводи.

Відповідно має бути створений і відповідний інструментарій такої підтримки у вигляді системи інституцій, що стимулюють і підтримують інноваційне виробниче підприємництво. Набір таких інструментів та інституцій вітчизняні практики поділили на дві групи: інструменти, що підтримують розвиток інноваційних виробництв на етапі капітального інвестування у створення і модернізацію потужностей або спорудження нових заводів (основними з них можуть бути венчурні фонди; фонди, що страхують ризики капітальних інвестицій; банки Розвитку з призначенням забезпечити довготермінове, безперебійне та недороге фінансування інвестиційних проєктів, різні типи спеціальних економічних зон, зокрема індустріальні парки тощо. До речі, в розвинених країнах все це проводиться через принципи державної допомоги) та інструменти підтримки на етапі операційної діяльності підприємств, зокрема ті, що підтримують збут і нові розробки і до основних з яких можна віднести прямі державні замовлення складної промислової техніки;

фінансові компенсації при розробці та закупівлі вітчизняної інноваційної продукції, підтримку розробок і впроваджень через фонди розвитку інновацій та інші [1]. Такий набір інституцій та інструментів ефективно заохочує інноваційне підприємництво у виробничій діяльності, яке дає колосальний поштовх для розвитку інших видів діяльності, зокрема послуг з перевезення, ремонту, харчування, прибирання, інформаційних технологій тощо, де створюється маса малих інноваційно-спрямованих підприємств.

В останні роки відбуваються зрушення у створенні національного інструментарію стимулювання розвитку інноваційної промисловості. (наприклад, прийнято законодавство про інститут індустріальних парків, оснащений нормами щодо податкових преференцій для інвесторів; місцеву складову у публічних закупівлях інноваційного продукту, Експортно-кредитне агентство, що підтримує не сировинний, а технологічний експорт.

Стимулювання виробничого розвитку вимагає витрат державних бюджетних коштів, зокрема на зміцнення економічного інноваційного потенціалу країни, який складає тверда (транспортна, енергетична) та м'яка (людська) інноваційна інфраструктура. Для цього в складі державного бюджету має бути створений окремий, захищений бюджет розвитку, який фінансуватиме інноваційну інфраструктуру, підготовку потрібних технологічно-кваліфікованих робітників, фінансування інституцій підтримки інноваційного виробничого підприємництва.

Держава має широкий арсенал інструментів політики, здатних стимулювати створення нових робочих місць в інноваційних виробництвах та генерування мультиплікативного ефекту у вітчизняній економіці, навіть в умовах війни, а саме: державні інвестиції у нові робочі місця в пріоритетних сучасних видах діяльності; державно-приватне партнерство, насамперед у сфері створення інноваційної виробничої інфраструктури; різні форми державної допомоги інноваційному бізнесу на створення робочих місць; державні гарантії за кредитами та компенсація кредитних процентних ставок під інноваційні проекти; державне замовлення на закупівлю нових продуктів і технологій; націоналізація системно важливого венчурного бізнесу, якому загрожує банкрутство; стимулювання імпортозаміщення та локалізації інноваційного виробництва у безпечних регіонах країни; стимулювання конверсії нового виробництва, зокрема, розвитку вітчизняного ВПК і виробництва товарів подвійного призначення**.** Вимоги воєнного часу не залишають вибору щодо пріоритетів промислової політики. Витрачання дефіцитних валютних ресурсів на озброєння чи воєнна допомога від міжнародних партнерів не будуть тривати постійно і тому підтримка створення інновацій національним ВПК та товарів подвійного призначення має бути головним пріоритетом промислової політики найближчого майбутнього. Особливо варто звернути

увагу на сферу ракетної техніки та переносних комплексів, безпілотної авіації, виробництва боєприпасів.

Використання інструментів для відновлення та модернізації існуючих промислових об'єктів – важливий пріоритет сучасної національної економічної політики. Великі інноваційні промислові підприємства не тільки пропонують значну кількість робочих місць, але й генерують попит на супутні послуги, що живлять підприємницьку ініціативу малого бізнесу на суміжних територіях. Відродження національної промисловості повинне відбуватися на засадах її технологічної модернізації. Виключно ринкові стимули не діють у високо-ризикових сферах, тим більше в умовах постійної воєнної загрози.

Для широкого інноваційного процесу потрібна відповідна державна політика стимулювання інновацій та інструменти державного венчурного фінансування. Цікавий досвід ефективної інноваційної політики має Ізраїль, де в середині 80-х років. було створено венчурну індустрію на основі співпраці армії та держави. Зокрема, ізраїльська програма підтримки технологічних інноваторів "Йозма" передбачає отримання державної підтримки у розмірі до 50% від необхідних для діяльності коштів. Ізраїльська армія відігравала роль кузні кадрів для технологічної сфери, а держава створила систему фондів венчурного фінансування інноваційних стартапів, включаючи залучення коштів іноземних інвесторів [2].

Економічна конкуренція між країнами — це, насамперед, конкуренція розумних інноваційно-обґрунтованих економічних політик, які стимулюють появу і розвиток високопродуктивних видів діяльності в своїх країнах, спрямовуючи в ці сектори усі можливі ресурси та енергію підприємців.

Без такої конкурентоздатної політики підприємці, як внутрішні так і зовнішні, не збудують в Україні сотні сучасних інноваційно-активних заводів. Вони або займатимуться менш ризикованими операціями, або будуватимуть виробництва в інших країнах, де їм запропонують кращу організаційну і ресурсну підтримку.

Тому створення набору інструментів стимулювання інвестицій у будівництво сучасних заводів, не гіршого, ніж в інших країнах, є стратегічною справою країни.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Власюк Володимир Якщо не збудуємо тисячу сучасних заводів залишатимемось напівколонією // Економічна правда. 09 січня 2023 року. – URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2023/01/9/695775/

2. Данилишин Богдан Якими мають бути стратегічні напрями відбудови національної економіки // Економічна правда. 01 вересня 2022 року. – URL: https://www.epravda.com.ua/columns/2022/09/1/691022/